

Samfunnsutviklingen i Norge og verden

Drammen Rotary Klubb

19.11.24

Friest, likest, rikest, tryggest og tykkeligst

News › World

The 16 happiest, richest, healthiest, and safest countries in the world

Will Martin, Business Insider | Friday 27 May 2016 | 7 comments

1. Norway — The Scandinavian country tops the Prosperity Index once again in 2015. It has been first in each of the past seven years. Norway is the only country ranked in the top 10 of every subindex.

Topp 20-land etter sosial fremgangsindeks

Rang	Land	Sosial Progress Indeks
1	Norge	88.36
2	Sverige	88.06
3	Sveits	87.97
4	Island	87.62
5	New Zealand	87.08
6	Canada	86.89
7	Finland	86.75
8	Danmark	86.63
9	Nederland	86.5
10	Australia	86.42
11	Storbritannia	84.68

mai-fering på Karl Johan hvor Norges lengste barnetog bestående av de fleste Oslo-skoler går opp til slottsplassen og forbi Slottet torsdag. Fra slottsbalkongen virker kongefamilien. FOTO: Vegard Grevli / NTB scanpix

Britisk kåring: Norge er verdens rikeste og beste land

Norge er verdens rikeste og beste land å leve i, også når man måler i annet enn penger.

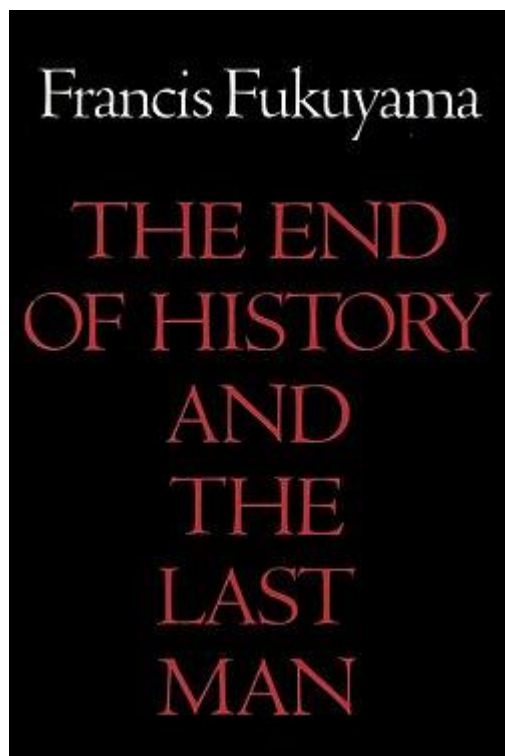
annonse
Hvorfor vises denne annonsen?

Vi er verdensmestere i å stole på hverandre

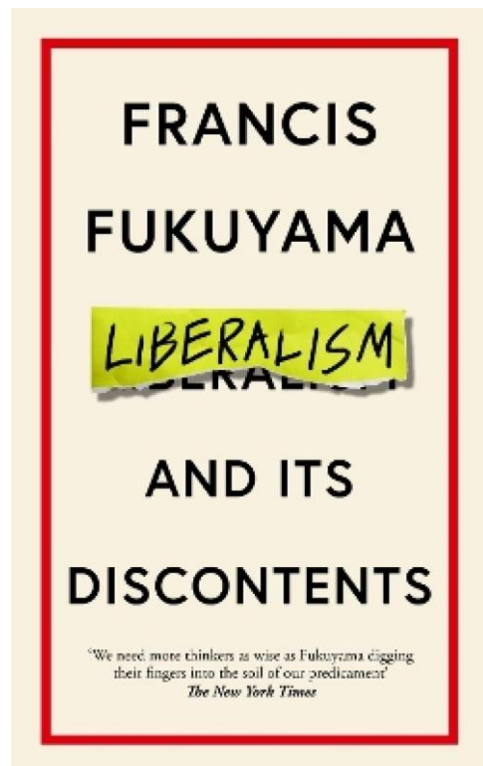
Nordmenn er et av verdens mest tillitsfulle folkeslag og alle er vår venn inntil det motsatte er bevist. Er det en god ting?

Norge er verdens beste land for pensjonister

Francis Fukuyama: Look to Denmark!

Liberal demokrati:
Maktdeling
Mindretallsbeskyttelse

Institusjonenes
betydning

«Look to Denmark»

Rettsstat
Løfter som blir holdt
Politikere som stilles til ansvar

Den nordiske modellen

- Liberale, sterke demokratier
- Konsensusdrevne politiske institusjoner
- Svært åpne markedsøkonomier
- Velferdsstater
  - Universelle ytelser
  - Skattefinansiering
- Reformer
- Trepertssamarbeid
- Kontinuerlig endring

Tillit
Rettsstat

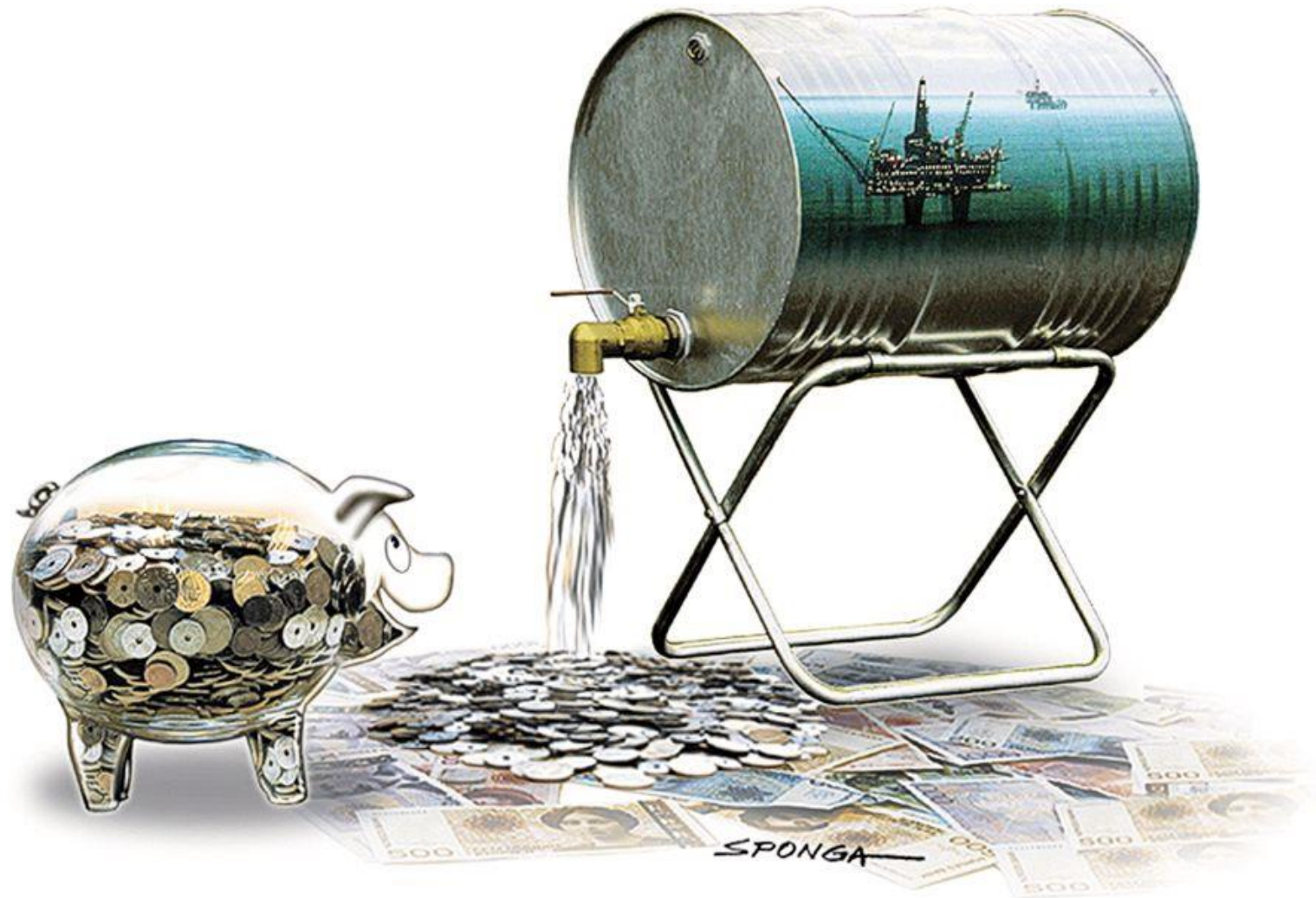

Markedsøkonomi
Velferdsstat
Trepertssamarbeidet

«Kapitalistiske velferdsstater»

2000-tallet: En gullalder for Norge

Veldig mye gikk bra i verden

The author Max Roser licensed this visualisation under a [CC BY-SA license](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/). You are welcome to share but please refer to its source where you find more information: www.OurWorldinData.org/data/political-regimes/democratisation

Data sources: Polity IV

Urolige tider

- Inflasjon og renter
- Geopolitisk uro
- Klimakrise
- Migrasjon
- Krig og autokrati
- Polarisering
- Kunstig intelligens
- Demografisk endring
- Ville problemer

Geopolitisk uro

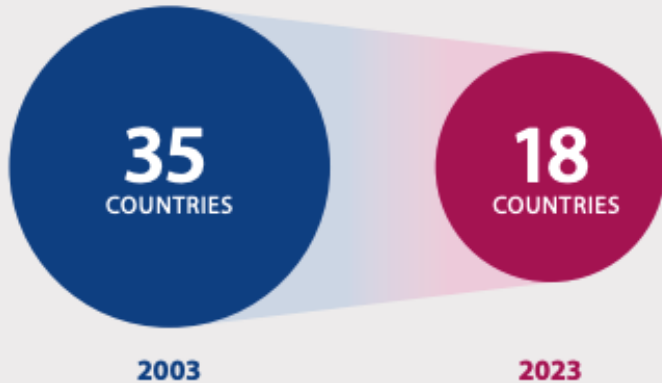

- Forvitring av det multilaterale handelssystemet
- «Friend-shoring»
- «De-risking»
- Fragmentering i blokker (BRICS)
- Høyere risiko for krig og konflikt (Taiwan)
- Informasjonskrig
- Opprustning
- Sverige og Finland inn i NATO
- EU får sikkerhetspolitisk betydning
- Systemkamp

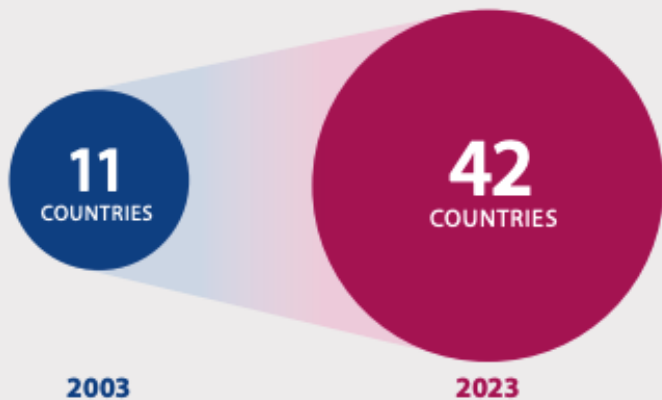

Autokrati på fremmarsj – demokrati i tilbakegang

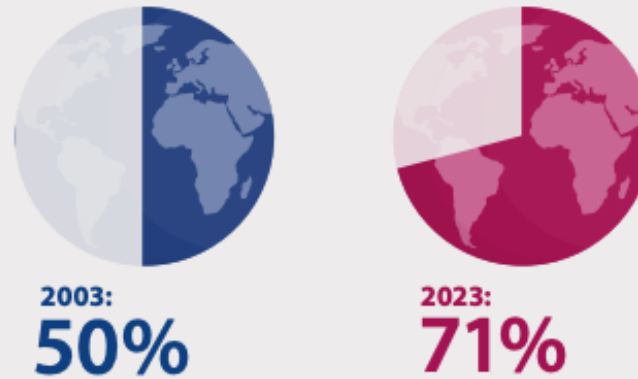
NUMBER OF COUNTRIES DEMOCRATIZING

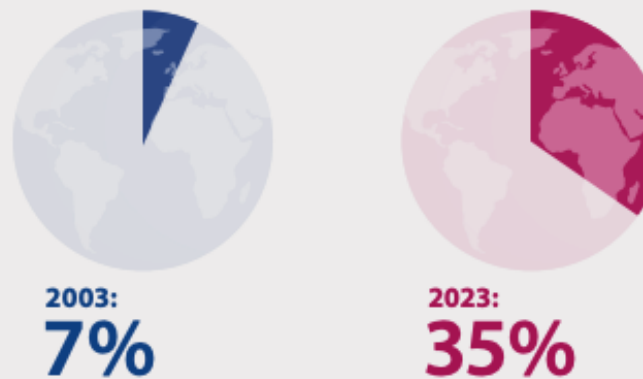
NUMBER OF COUNTRIES AUTOCRATIZING

SHARE OF WORLD POPULATION LIVING IN AUTOCRACIES

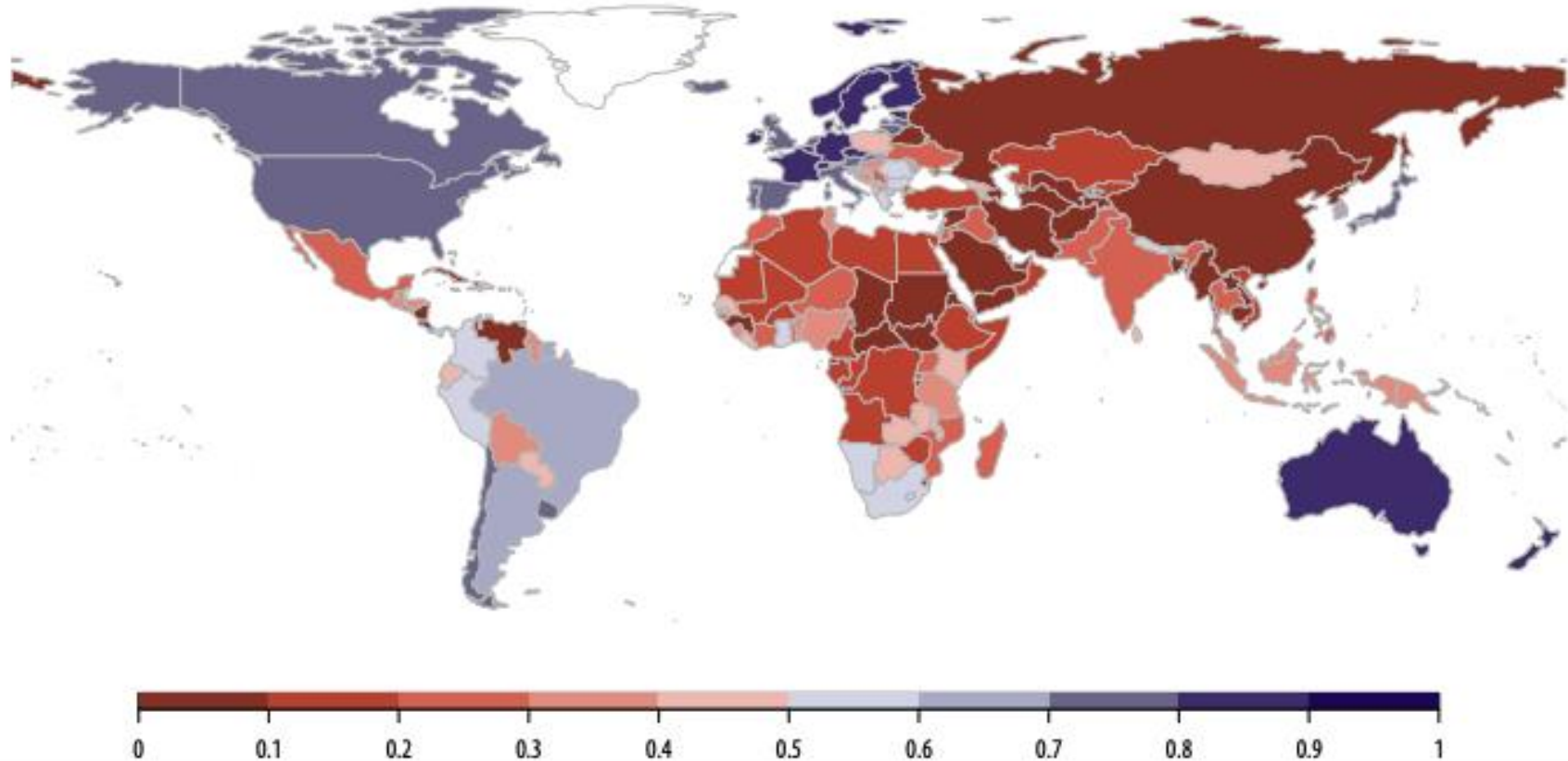
SHARE OF WORLD POPULATION LIVING IN AUTOCRATIZING COUNTRIES

- «Illiberale demokratier»
- Flertallet bestemmer
- Maktdelingen forvitrer
- Ytringsfriheten svekkes

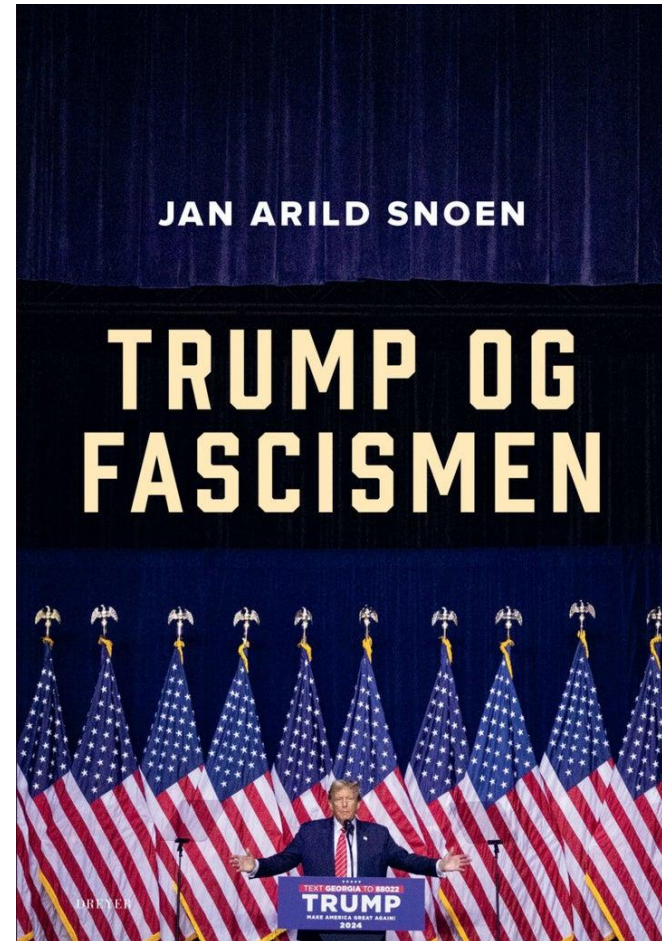
Vesten holder (foreløpig) stand

FIGURE 1. STATE OF LIBERAL DEMOCRACY (LDI), 2023

¹ The Democracy Report 2024 is based on V-Dem dataset v14. With each annual update, V-Dem improves the quality of the data and engages a large number of experts, which may lead to correction of scores reported in previous years' reports. V-Dem's Liberal Democracy Index (LDI) captures both electoral and liberal aspects of democracy and goes from the lowest (0) to the highest (1) levels of democracy. The electoral component is measured by the Electoral Democracy Index (EDI) that captures the extent to which all elements of Robert Dahl's (1971) famous articulation of "polyarchy" are present, including the quality of elections, individual rights, as well as freedoms of expression, the media, and association. The Liberal Component Index (LCI) captures the liberal aspects including checks and balances on the executive, respect for civil liberties, the rule of law, and the independence of the legislature and the judiciary. Dahl, R.A. 1971. *Polyarchy: participation and opposition*. New Haven: Yale University Press.

Hva skjer i USA?

Trump says he'd let Russia do 'whatever the hell they want' to NATO countries that don't pay enough

The former president's remarks at a rally in South Carolina drew criticism from the head of the trans-Atlantic alliance, who said they could put the lives of American and European soldiers at risk.

Krig i Europa

Informasjonskrig

IDEAS

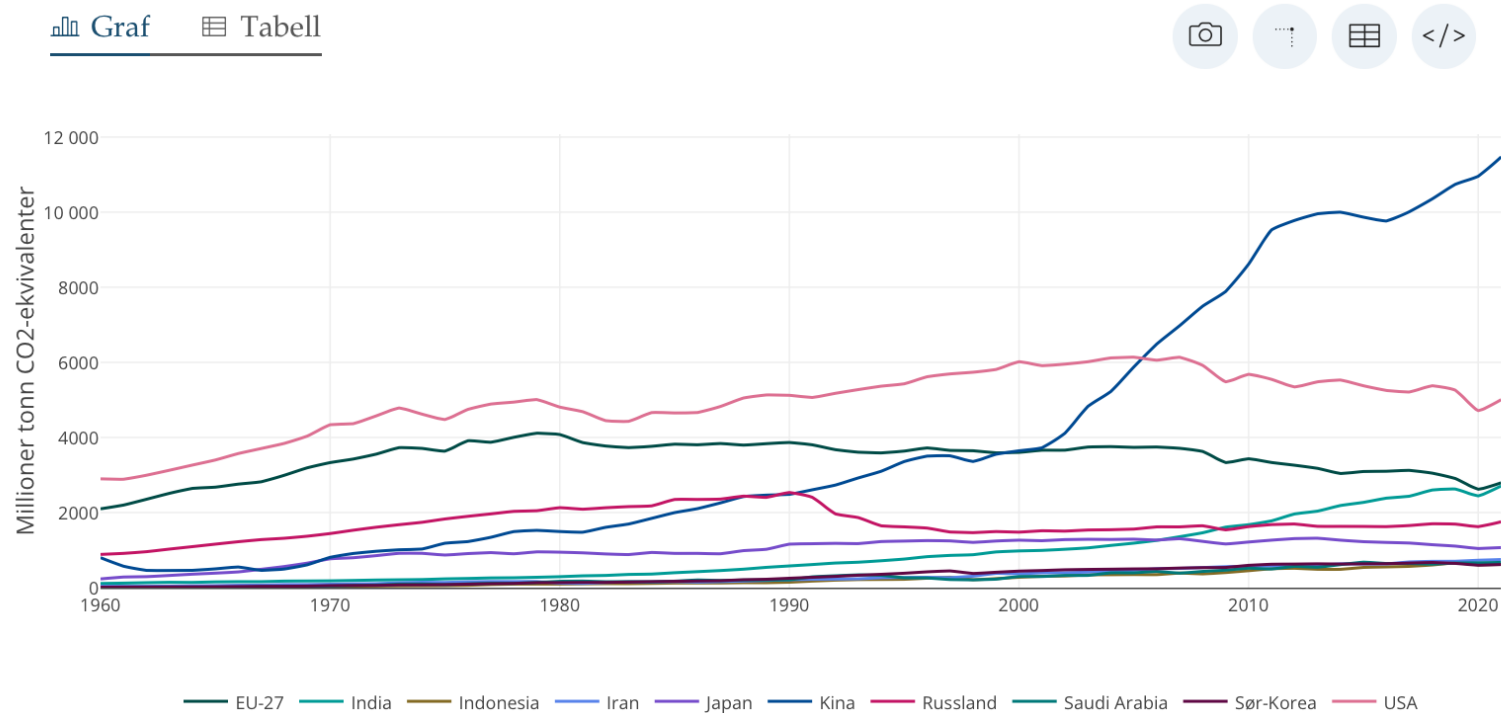
THE NEW PROPAGANDA WAR

Autocrats in China, Russia, and elsewhere are now making common cause with MAGA Republicans to discredit liberalism and freedom around the world.

By Anne Applebaum
Illustrations by Tyler Comrie

Klima/energi

Utslipp av CO₂ fra de 10 største utslippslandene

Kilde : Andrew, R. M., & Peters, G. P. (2023). The Global Carbon Project's fossil CO₂ emissions dataset (2023v36) [Data set]. Zenodo.

- Svært konfliktfylt
- Politisk splittende
- Tiltak som virker, er upopulære
- Populære tiltak virker ikke

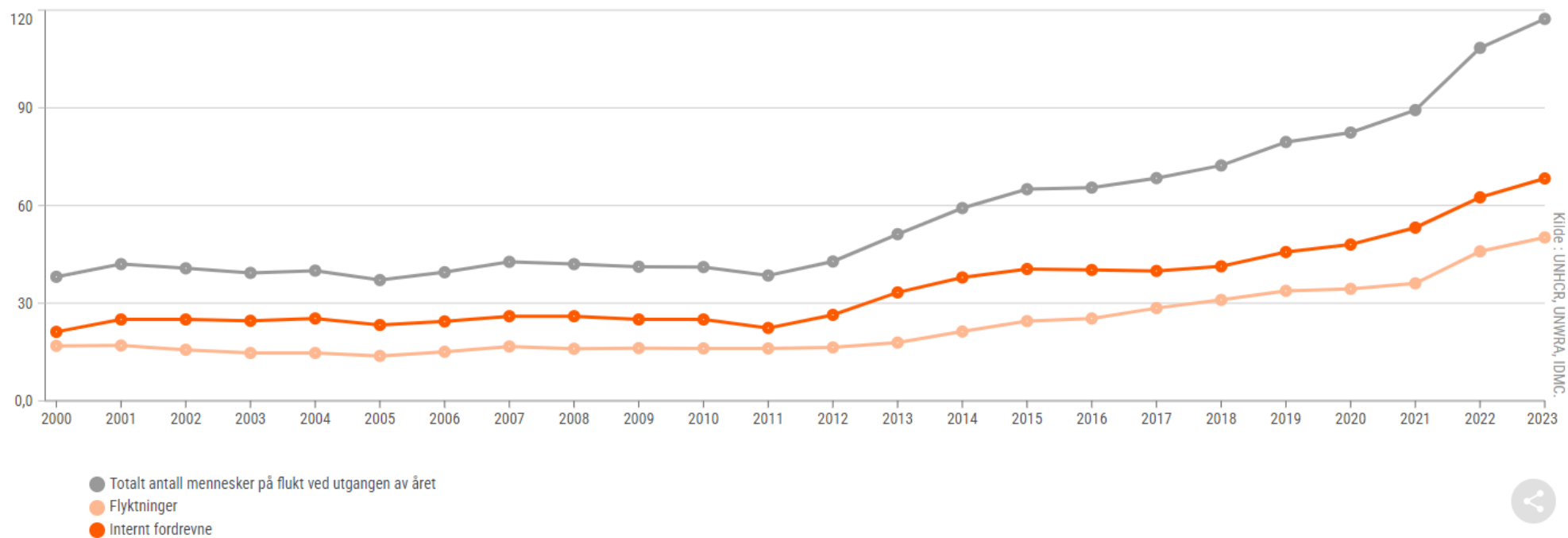

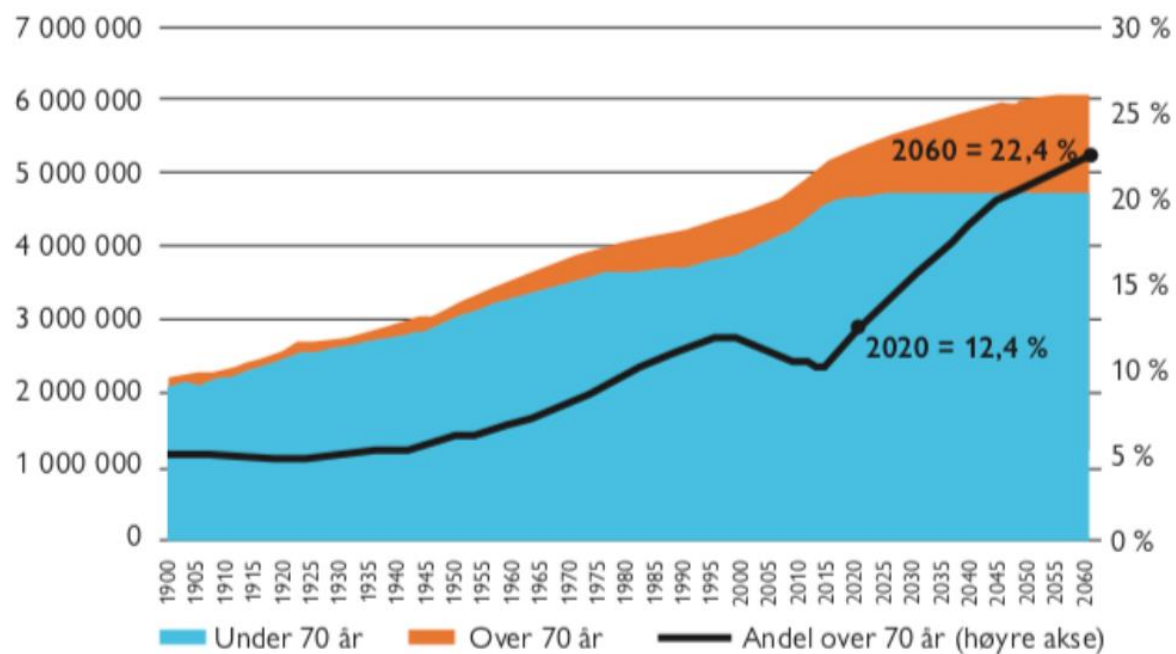
Mennesker på flukt

Antall flyktninger og internt fordrevne i verden | 2000-2023

Tallene omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter. (Tall i millioner)

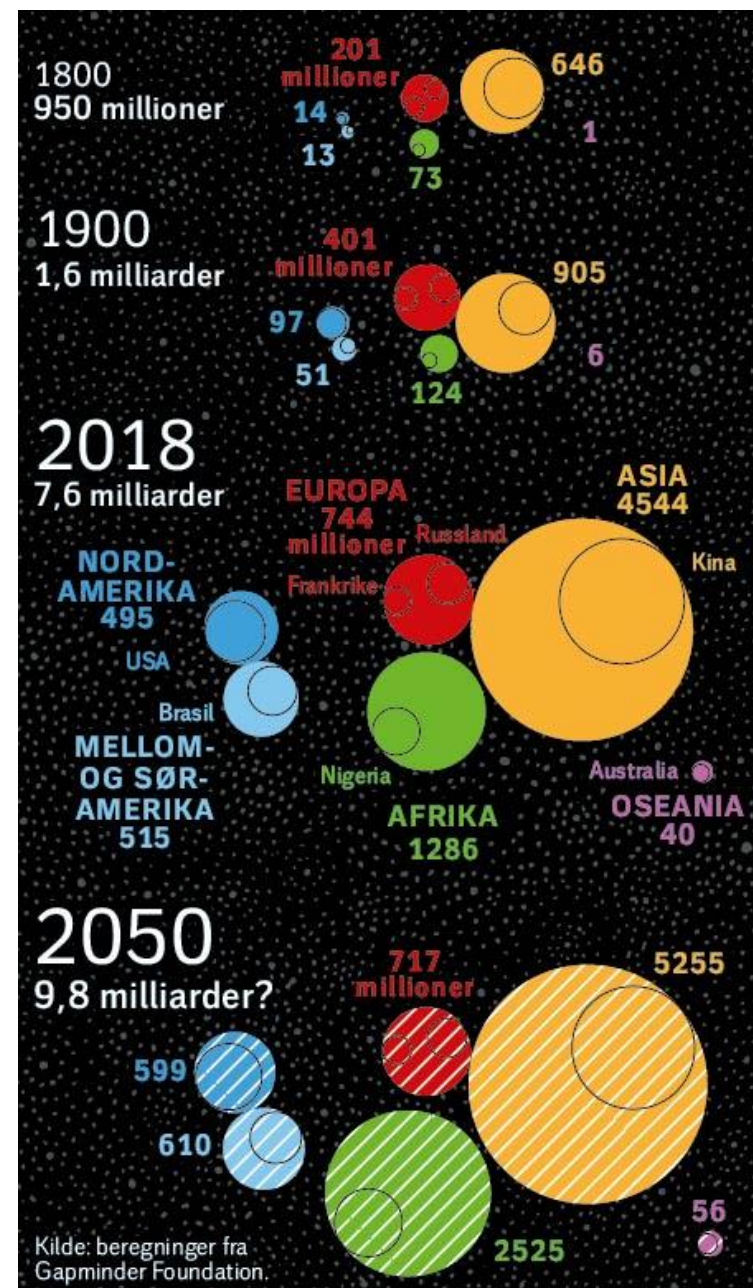

Demografiske endringer

Kilde: SSB

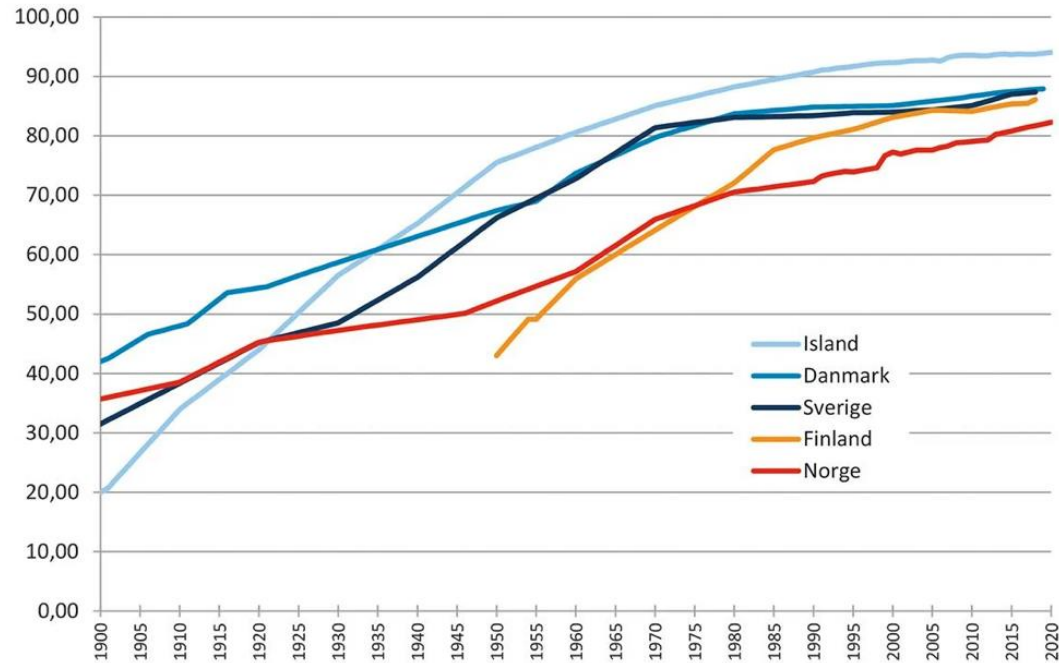
- Eldre befolkning i Vesten og Kina + befolkningsnedgang
- Mangel på arbeidskraft
- Sterk vekst i behovene for helse og omsorg
- Ung og voksende befolkning i Afrika og Midt-Østen – mangel på arbeid

Urbanisering

Figur 2.2 Andel av befolkningen bosatt i tettsteder i nordiske land 1900–2020. Tall i prosent.

Forstørr bilde

La oss bygge hele Norge

Det er vi som lever i dag som bestemmer hvordan Norge skal se ut i framtida. Vi kan snu sentraliseringa og bygge hele landet - hvis vi vil. Det har blitt gjort før, skriver Sp-leder Trygve Slagsvold Vedum. Foto: Geir Dokken Photography

Høyrebølge i Europa og USA

European Parliament

Seat changes

Results are only partial in some member states, refer to bottom of the webpage for the updated counting situation

	Group	Partial 2024 result ▼	2019 result	Change
1	Centre-right EPP group	188	178	10
2	Centre-left S&D group	136	140	-4
3	Liberal Renew group	81	102	-21
4	National-conservative ECR group	81	68	13
5	Non-Inscrits	76	49	27
6	Right-wing ID group	64	59	5
7	Greens/EFA group	54	72	-18
8	Left group	40	37	3

Note: the total number of MEPs is 720 in 2024 elections, while it was 705 in 2019 elections

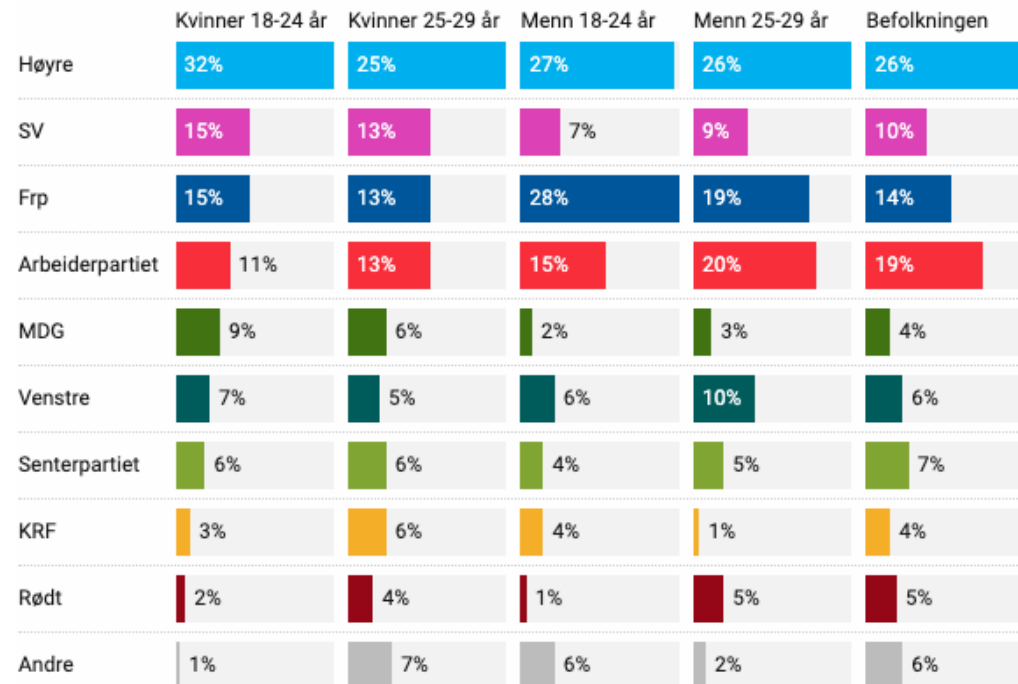
Source: Europe Elects • Created with [Datawrapper](#)

- EPP (Høyre) ble vinneren
- De liberale og de grønne tapte
- Det brede sentrum beholder makten
- Ytre høyre vokser (Tyskland, Østerrike, Italia), men er fragmentert og uenig
- Ytre høyre går tilbake i Sverige, Ungarn, Finland og Polen
- Ytre høyre: Mindre klima, mindre innvandring, mindre EU
- Mange nasjonale utslag: Frankrike, Belgia, Danmark

Blå ungdom

Venstresiden taper ikke bare guttene

I grafen under ser man partipreferansen til unge kvinner og menn (splittet i to aldersgrupper) og befolkningen.

Datagrunnlaget er basert på målinger fra oktober 2023 til april 2024. Listen er sortert etter kvinner 18-24 år.

Kilde: Opinion • Last ned data • Laget med Datawrapper

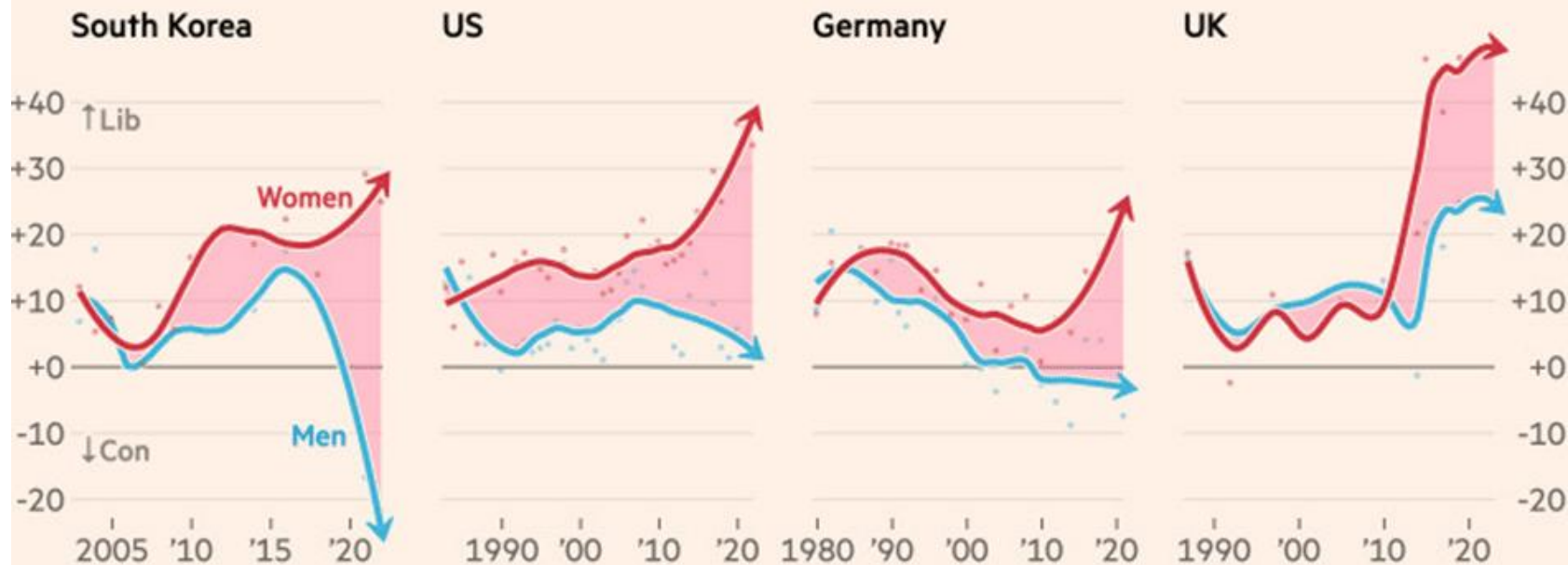

Økt polarisering ift kjønn og utdanning

(men mindre i Norge)

A wide ideology gap is opening up between young men and women in countries across the world

Political ideology of 18-29s (% liberal minus % conservative), by sex

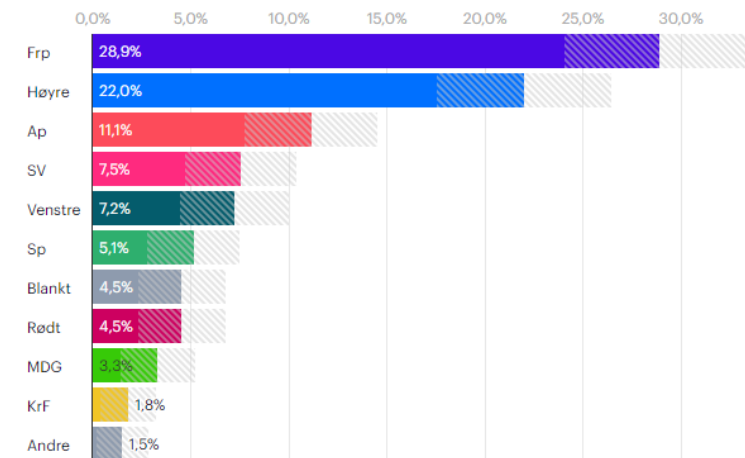

Sources: Daniel Cox, Survey Center on American Life; Gallup Poll Social Series; FT analysis of General Social Surveys of Korea, Germany & US and the British Election Study. US data is respondent's stated ideology. Other countries show support for liberal and conservative parties
All figures are adjusted for time trend in the overall population

FT graphic: John Burn-Murdoch / @jburnmurdoch

© FT

Slik ville unge menn stemt

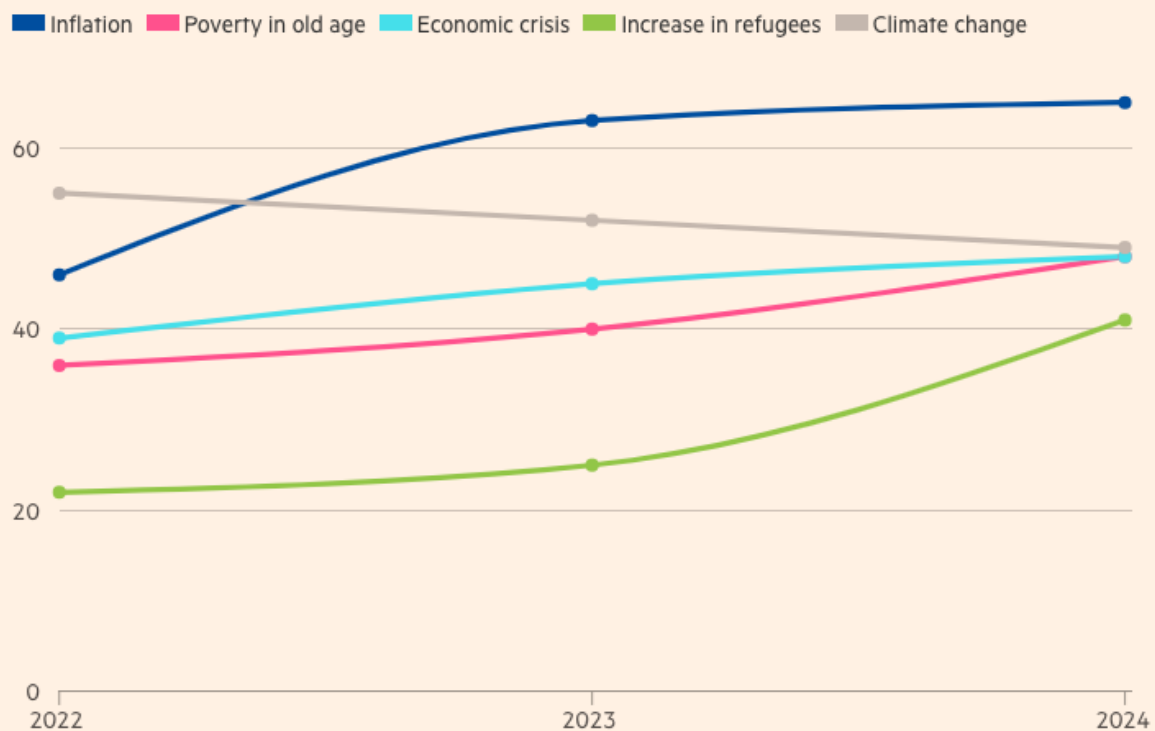
De skraverte områdene er feilmargin. Tallene er en uvektet sammenstilling av de siste fem

Hva er ungdommen opptatt av?

German youths are increasingly worried about the economy and immigration

Issues of concern for Germans, aged 14-29 (%)

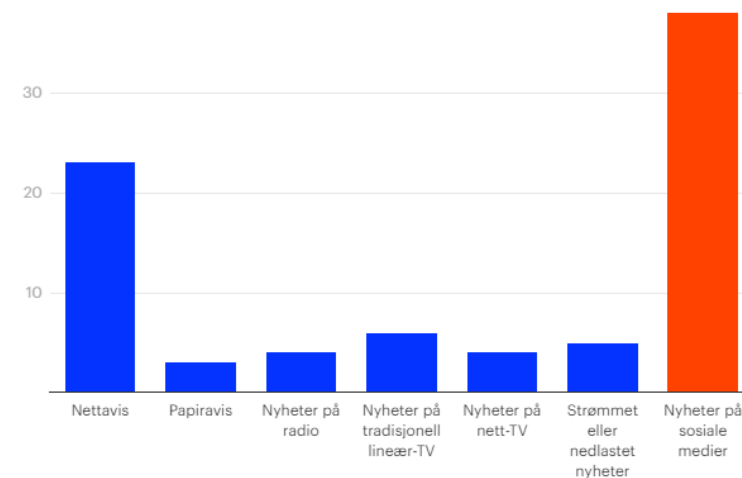
FINANCIAL TIMES

Source: 'Youth in Germany, 2024' by Simon Schnetzer, Kilian Hampel and Klaus Hurrelmann

- Personlig økonomi
- Bolig
- Innvandring og integrering
- Anti-woke
- Stakkarsliggjøring

Hvor får de yngste nyheter fra?

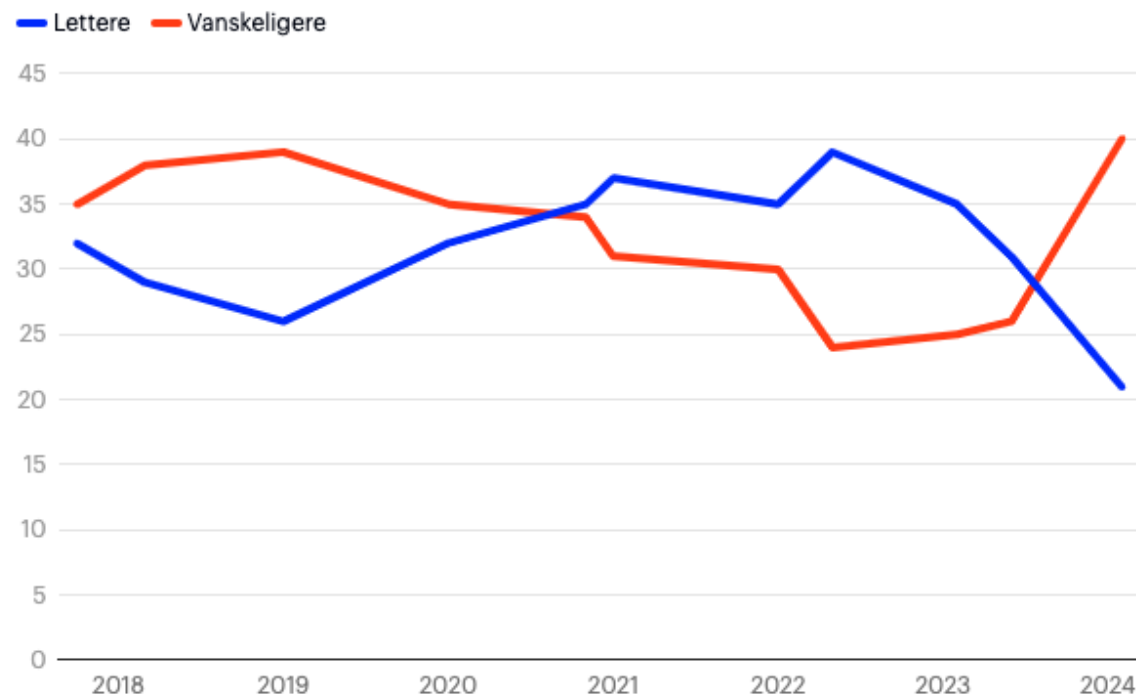
Andel av aldersgruppen 9-15 år som på en gjennomsnittsdag bruker ulike plattformer for nyheter.

Synet på migrasjon

Syn på asylsøkere

Bør det bli lettere eller vanskeligere for flyktninger å søke asyl?

Kilde: Norsk medborgerpanel, Universitetet i Bergen

Aftenposten

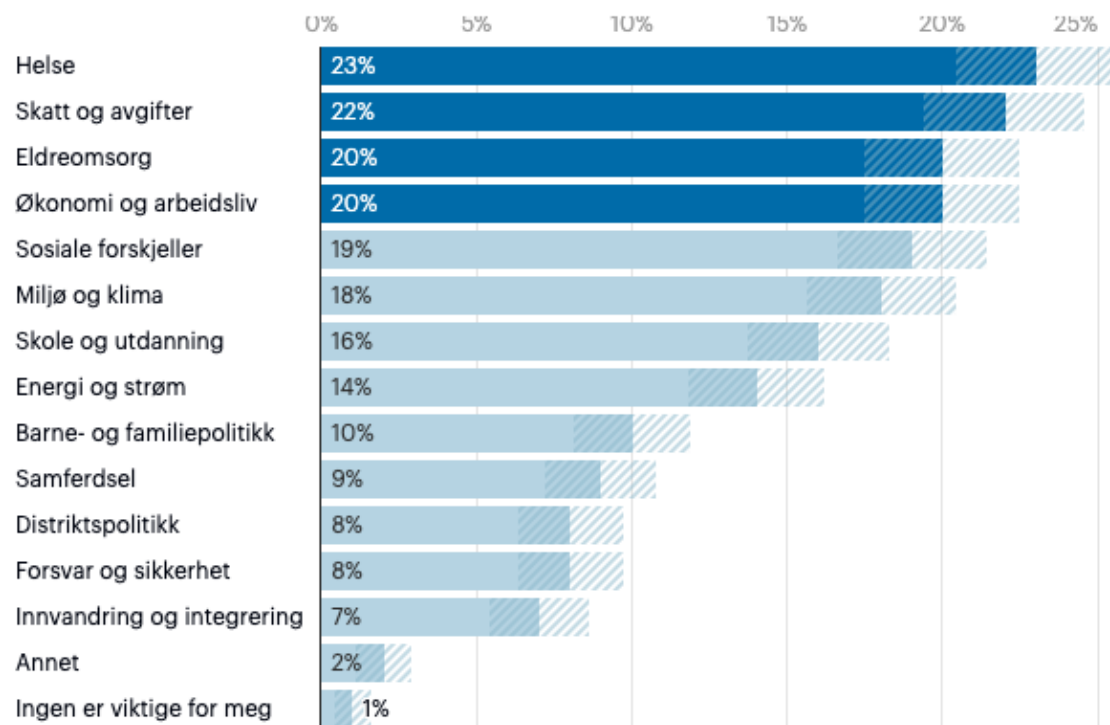

Dysfunksjonelt asylsystem

Mindre opptatt av klima

Helse, omsorg og lommeboken er viktigst for folk

Av følgende saker/temaer, nevnt de to som er viktigst for deg under kommende kommunevalg september 2023?

1000 respondenter har deltatt i spørreundersøkelsen. Målingen ble utført i perioden 8.-10. august 2023. De skraverte feltene representerer usikkerheten.

Grafikk: data@aftenposten.no • Kilde: Norstat

Krigen endrer alt

Leder | Aftenposten mener

Det er ingen vei forbi. Norge må ruste opp.

Lytt til saken • 2 minutter

1X

Forsvaret blir mye dyrere enn før. Men tett integrasjon i Norden kan bremse litt på utgiftene.

Unge Høyre-lederen: – Alle partiene lyver

Mer sikkerhet i EU-samarbeidet

Who's the boss when it comes to defense: NATO or the EU?

Both NATO and the EU want to spend a €100 billion on defense — and that's leading to clashes between the two Brussels-based institutions.

▶ LISTEN

🔗 SHARE

POLITICO PRO

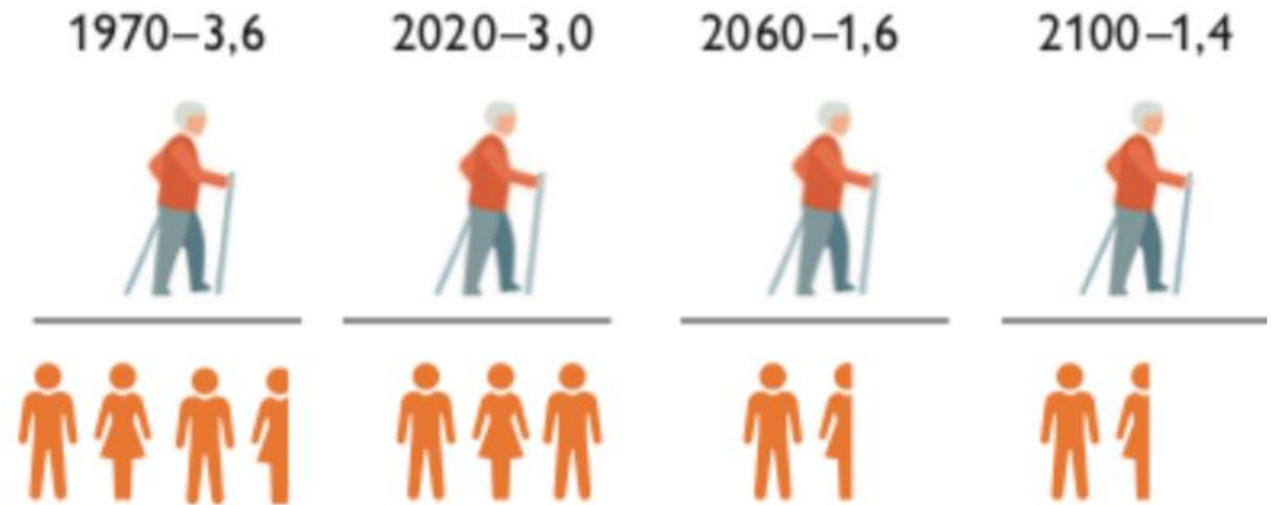
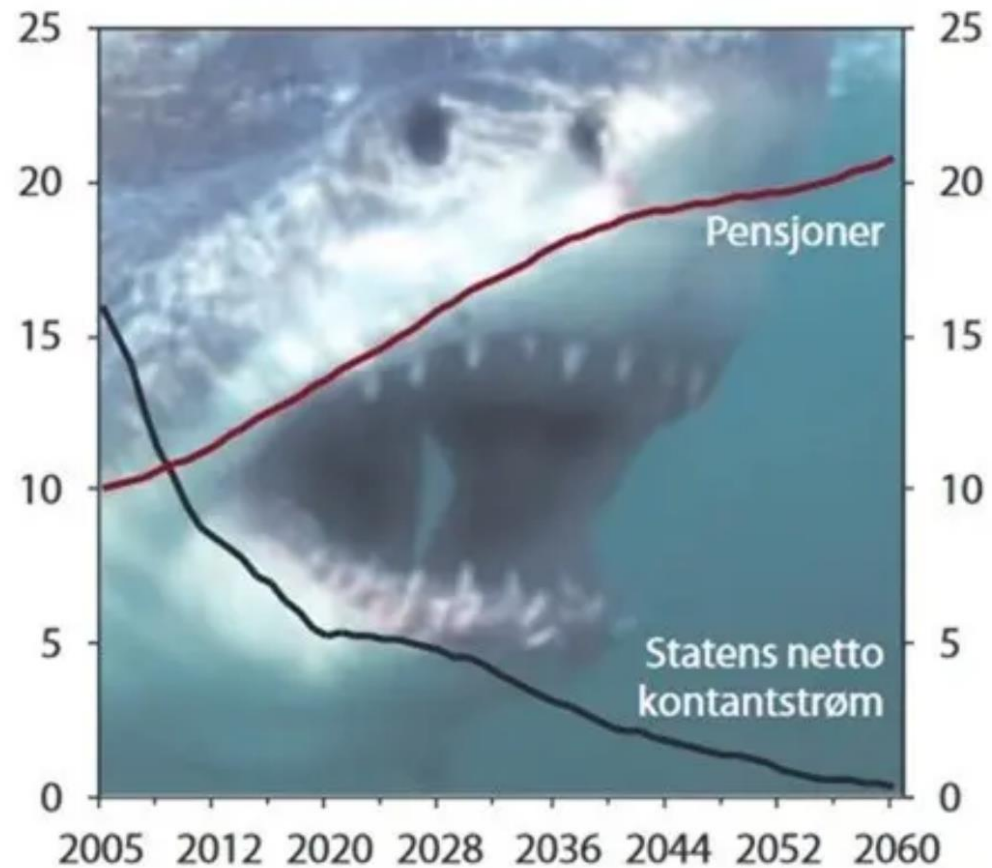
Free article usually reserved for subscribers

Norge og EU inngår avtale om forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid

Velferdsstatens bærekraft

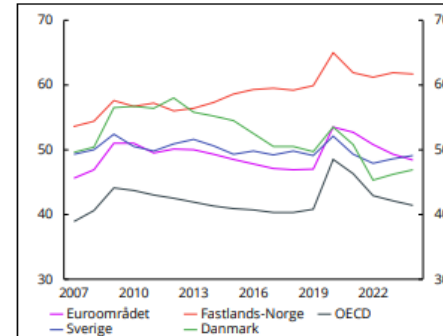

VIDT GAP: Slik ble «Haikjeften» presentert i kortversjonen av stortingsmeldingen om pensjonsreformen - et gap mellom statens pensjonsutgifter og oljeinntekter som andel av brutto nasjonalprodukt. Foto: Stortingsmelding 12, 2004-2005 - Pensjonsreform

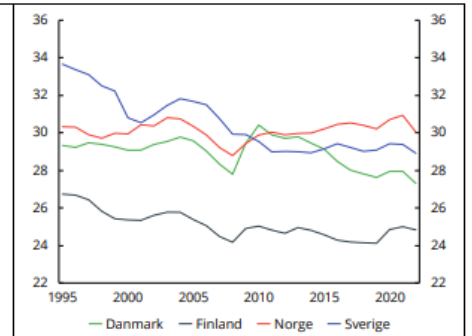
Utsiktene for Norge

- Vi blir enda rikere på grunn av krig og høye energipriser – men veksten blir etter hvert lavere
- Det blir kamp om arbeidskraften
- Vi må omprioritere på offentlige budsjetter
  - Forsvar/sikkerhet
  - Klima
  - Migrasjon
  - Helse og omsorg
- Verdens største offentlige sektor kan bli enda større
- Vi har allerede verdens (nest) høyeste skattenivå
- Produktivitetsveksten trender mot null
- Store produktivetsproblemer i offentlig sektor?

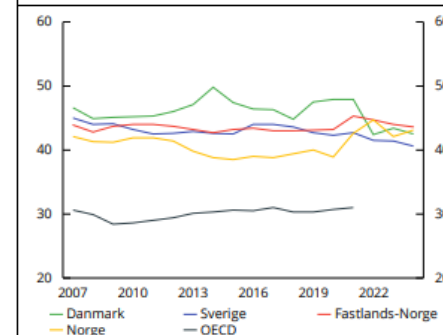
Figur 1.1 Utgifter i offentlig forvaltning. Prosent av BNP.

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2024.

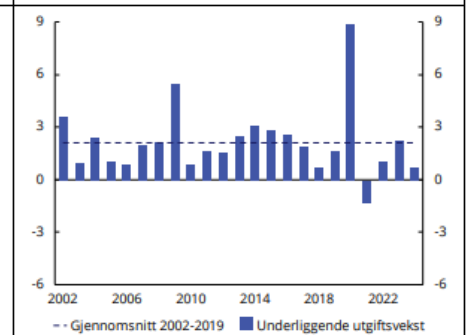
Figur 1.2 Sysselsatte i offentlig forvaltning som pst. av total sysselsetting. 1995-2022

Kilde: OECD, SSB og Eurostat.

Figur 1.3 Offentlige skatte- og avgiftsinntekter. Prosent av BNP.

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2024.

Figur 1.4 Statsbudsjettets reelle, underliggende utgiftsvekst. Prosentvis endring fra året før.

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2024.

Hva kan gjøres?

- Øke produktiviteten i offentlig sektor
- Kutte i offentlige utgifter
- Øke tilbudet av arbeidskraft
- Økt behovsprøving -> egenandeler
- Flere private tilbud -> økt innovasjon
- Bedre rammebetingelser for næringslivet
- Mindre subsidier – mindre skatt på arbeid og investeringer

Alle vet hvorfor offentlig sektor er viktig.

Vi trenger privat sektor

Konkurransen fremmer
innovasjon og
produktivitetsvekst

Sikrer risikospredning
(fordi mange tar
beslutninger) og hindrer
sløsing (fordi man bruker
sine egne penger)

Jobbene må være
lønnsomme i privat
sektor

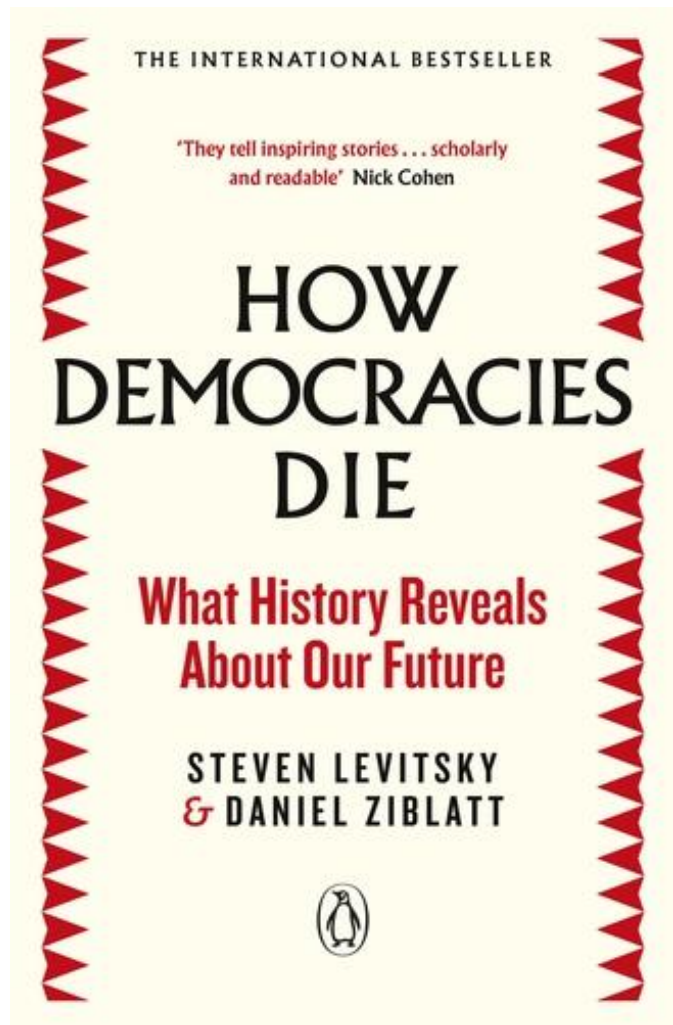
Et mangfold av bedrifter
gir arbeidstakere
valgmuligheter

Det offentlige kan lære
av private uten å ta
samme risiko

Privat sektor sprer makt
– og gjør det mulig for
folk å påvirke tilbudet

Ta vare på demokratiet!

Leder | 11. april

Derfor har pressen sviktet sin rolle

Politikk | 21. mai

Stor endring i Grunnloven vedtatt i dag
- skal beskytte domstolene mot
kuppforsøk

Demonstranter stenger innganger til Stortinget

Listhaug fotfulgt av aktivister – PST startet etterforskning

- Vi ser svært alvorlig på sjikane av myndighetspersoner.

Gode grunner til optimisme også!

- Vi er fortsatt rike, like og frie
- Høy tillit
- Høyt kunnskapsnivå
- Vi har omstilt oss før
- Konsensus- og kompromisskultur
- Valgsystem som forebygger polarisering
- Noen fortrinn i integreringspolitikken
- Åpen og velfungerende økonomi
- Sterke institusjoner
- Vi er venner!

PER CHRISTIANSEN

EU-statene og Russland

EU-statene trenger å kunne reagere samordnet mot Russlands angrep på Ukraina. EU's utenriks- og sikkerhetspolitiske tiltak må imidlertid vedtas enstemmig. Dette er vanskelig med EU-statenes ulike holdninger til Russland. Utnyttelse av stemmekravet gjør ikke situasjonen bedre.
Internasjonalt • EU og EØS

BÅRD LARSEN

Mehl og samtidens pludder

SKJALG STOKKE HOUGEN • ALEXANDER Z. IBSEN

Full nedsmeltning på Frankrikes harde
hørsel

REPLIKKER

LARS KOLBEINSTVEIT
Svakt frå Agenda

KRISTIN CLEMET
Konspiratorisk stråmanns-
argumentasjon

JAN ERIK GRINDHEIM
Er EU virkelig i dyp krise?

KRISTIN CLEMET
Er det noe NRK kan lære av
andre?

PODCASTER

MATHILDE FASTING
Hva kjennetegner de nordiske
landenes familierpolitikk?

ERIK LØKKE
Peter Christian Frølich om Ukraina
og livet på Stortinget

MATHILDE FASTING
Hva betyr EU-parlamentsvalget
for Europa?

LARS FR. H. SVENDSEN
Lars Fr. Svendsen om David Hume

MATHILDE FASTING
Hvordan er Norges forhold til EU?